Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto 13.06.2018 klo 11:45

Asia: Asia: VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019-2022
Teema: Korjausvelka: mitä ollaan tehty ja miten suunnitellaan edettävän

Timo Tanninen
Luontopalvelujohtaja
Metsähallitus

Viime vuosina Metsähallituksen Luontopalvelujen hoidossa olevien luontokohteiden suosio on lisääntynyt sekä retkeily- ja virkistyskäyttäjien että kotimaisten ja kansainvälisten matkailijoiden keskuudessa. Kävijät myös jättävät yhä enemmän rahaa paikallistalouteen (Kansallispuistokäyntien laskennallinen vaikutus oli 206 miljoonaa euroa vuonna 2017). Myös Luontopalvelujen hoidossa olevien kohteiden, mm. kansallispuistojen ja historiakohteiden määrä on lisääntynyt. Silti Luontopalvelujen perusrahoituksen taso ei ole noussut. Tästä syystä Luontopalvelujen rahoitus ei ole riittänyt kattamaan ylläpitokulujen lisäksi muodostuvia korvausinvestointitarpeita mm. kansallispuistoissa, valtion retkeilyalueilla ja historiakohteilla.

Myös aiemmin hyvin merkittävän valtion työllisyystyöohjelman kautta tulleen (TEM) rahoituksen päättyminen ja EU -rahoitusvälineiden tiukentuneet ehdot infran rahoittamisen osalta ovat vaikeuttaneet virkistys- ja matkailukäytön palveluvarustuksen korvausinvestointien rahoittamista.

Toimenpiteet korjausvelan määrittämiseksi tähän mennessä

Metsähallituksen Luontopalvelut laati 2017 selvityksen hoidossaan olevien luontokohteiden palveluvarustuksen sekä historiakohteiden korjausvelasta. Kyseessä oli infran kuntoluokitukseen ja kohdetyyppikohtaiseen keskimääräiskustannukseen pohjautuva arviointi. Tavoitteena oli luoda eduskunnalle ja ministeriöille kokonaiskuva siitä, mitä luonto- ja historiakohteiden korjausinvestoinnit vaativat, jotta kansalaisten kasvavaa virkistyskäyttöä ja luontomatkailua voidaan edistää. Luontokohteilla (reitit, rakennukset, rakennelmat, luontokeskukset ja näyttelyt) korjausvelan arvioitiin olevan noin 44 miljoonaa euroa ja historiakohteilla yli 72 miljoonaa. Selvitys sisälsi ehdotuksen korjausvelkaohjelmasta luontokohteille 10 vuoden ajalle ja historiakohteille 15 vuoden ajalle.

Luontopalvelujen korjausvelka kuvaa sitä euromäärää joka tulisi panostaa priorisoituun ja ylläpidettäväksi päätettyyn rakennuskantaan, rakennelmiin, muuhun palveluvarustukseen ja reitteihin, jotta palvelukokonaisuus olisi hyväkuntoinen ja asiakkaille turvallinen. Laskelma ei sisältänyt hyväkuntoisten kohteiden palvelujen laadun nostoa, palvelujen täydentämistä tai kokonaan uusien kohteiden rakentamisinvestointeja. Se ei sisältänyt myöskään vähäisen kysynnän palvelukohteita, jotka on päätetty karsia (noin 20 % taukopaikoista).

Luontopalvelut laski, että kaikkien virkistys- ja matkailukäytön kohteiden saattaminen hyvään kuntoon 10 vuoden aikana onnistuisi, jos lisärahoitus ensimmäisen viisivuotiskauden aikana (2018-2022) olisi 6,1 miljoonaa euroa vuodessa ja toisen viisivuotiskauden aikana noin 2,7 miljoonaa euroa vuodessa.

Valtion kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden saattaminen hyvään kuntoon edellyttäisi 15 vuoden ohjelmassa ensimmäisen kymmenen vuoden aikana noin 5,2 miljoonan euron vuotuista rahoitusta ja tämän jälkeen edelleen noin 4,2 miljoonan euron vuotuista rahoitusta viiden vuoden ajan.

Lisäksi arvioitiin kuinka paljon korjausvelka virkistys- ja matkailukäytön kohteilla kasvaisi eri pituisilla aikajänteillä tästä eteenpäin, ellei toimenpiteitä tehdä. Viiden vuoden viiveen arvioitiin aiheuttavan suuruusluokaltaan vähintään 20% kasvun rahoitustarpeessa. Osa kohteista olisi tuona aikana poistettava käytöstä mm. asiakasturvallisuuden heikkenemisen ja muiden laatutekijöiden vuoksi.

Korjausvelan kiinni kuromisen erillismäärärahat

Luontopalveluille on osoitettu Matkailu 4.0 rahoituksena virkistys- ja matkailukäytön infraan kohdistuviin investointeihin yhteensä 3,038 miljoonaa euroa. Tämä rahoitus käytetään valtaosin korjausvelkakohteisiin, jotka toteutetaan vuosina 2018 ja 2019. Ympäristöministeriön kohteisiin em. summasta käytetään 2,29 miljoonaa eroa ja MMM:n alueilla oleviin kohteisiin 0,748 miljoonaa euroa. Myöskin v. 2018 budjetin kohdistettu määräraha 650 000 euroa (Saana, Ärjä, Koli) ja eduskunnan vuoden 2018 ns. joululahjarahasta 500 000 euroa kohdentuvat pääosin korjausvelkaa supistaviin kohteisiin ympäristöministeriön kohteissa. Luontopalveluilla on käytössään myös eräitä muita ulkopuolisen rahoituksen hankerahoituksia korjausvelkakohteisiin.

Jatkotoimet

Korjausvelkaselvitystä ja -ohjelmaa täsmennetään vuoden 2018 aikana. Laskentaa täydennetään perustamalla se arvioon millä tasolla ja laajuudessa palvelukokonaisuutta pystytään jatkossa ylläpitämään. Ylläpidettävä kokonaisuus mitoitetaan huomioiden kysyntä, nykyinen palveluvarustuksen tila, korjausvelka ja mahdollisuudet sen kiinni kuromiseen.

Ylläpidettävien kohteiden kuntoluokitus päivitetään ja viedään tietojärjestelmään. Muuttuvat tiedot päivitetään ja ylläpidetään jatkossa ajantasaisina, jolloin päiväkohtainen korjausvelka-arvio tullaan saamaan palvelurakenteiden paikkatietojärjestelmän tietoja ja raportointeja hyödyntäen.

Vuoden 2018 aikana täsmennetään Metsähallituksen Luontopalvelujen tavoitetila kulttuuriperintörakennusten ja rakenteiden sekä luontokeskusten osalta. Tämän jälkeen toimenpiteet näillä kohteilla voidaan täsmentää. Historiakohteille laaditaan (tai tarkennetaan) priorisoinnit ja suunnitelmat sekä kustannusarviot ja aikataulutukset koskien suojelutavoitteiden toteuttamiseksi ja yleisöpalveluiden huomioimiseksi tarvittavia investointeja. Toimenpidesuunnitelmien ja kustannusarvioiden pohjalta toteutusta pyritään hankkeistamaan.

Korjausvelkalaskelmat täydennetään myös tuomalla esiin korjausvelan alueellinen jakautuminen ja kuinka toimenpidetarve jakaantuu kysynnän ja tarjonnan painopisteille/ luontopalvelualueille.

Metsähallituksen ensimmäinen laskelma oli maksimilaskelma ideaalitilanteelle, jossa kaikki kohteet kunnostettaisiin esitetyllä ajanjaksolla. Laskelmaan tuotetaan vuoden 2018 aikana vaihtoehtoskenaarioita - tarkastellaan erilaisia tavoitetasoja ja vaikutuksia sen mukaan kuinka paljon rahoitusta olisi käytössä.

Metsähallituksen Luontopalvelujen perusrahoitukseen kohdistuu tasokorotustarpeita, lisäksi ovat valtion talousarvioon saatavat erillisrahoitukset ja EU -rahoitus välttämättömiä kohteiden kunnostamisessa. Korjausvelan vaatiman investointirahoituksen kokoamiseksi Luontopalvelut pyrkii myös hyödyntämään kumppanuuksia, so. matkailuteollisuuden sekä mm. kuntien osallistumista investointien rahoittamiseen. Lisäksi selvitetään muita uusia ja innovatiivisia rahoituskeinoja.

